

Tyrimo „UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ POŽIŪRIO Į MAISTO ŠVAISTYMĄ IR PASIRENGIMO RŪŠIUOTI MAISTO ATLIEKAS TYRIMAS“ ataskaita

dr. Ingrida Pliopaitė Bataitienė, dr. Inga Jakštonienė, Nijolė Rukštelienė
Utenos kolegija

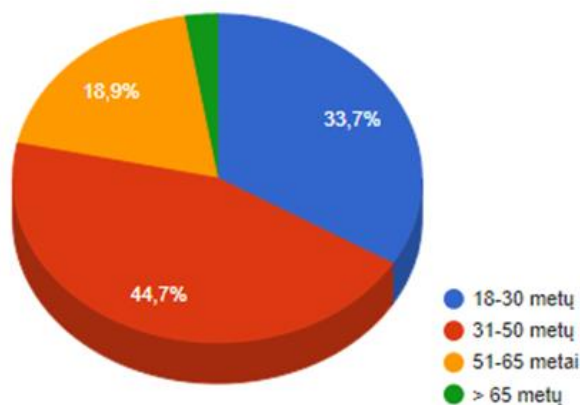
Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Utenos miesto gyventojų požiūrį į maisto švaistymo problemą, jos sprendimo būdus, pasirengimą maisto ir virtuvės atliekų rūšiavimui.

Tyrimo rezultatai ir jų apibendrinimas

Vykdam tyrimą buvo apklausta 510 respondentų, iš jų 76 % mieste, 24 % kaime. Statistikos departamento duomenimis 2019 m. pradžioje Utenos rajone gyveno 37257 gyventojų (68 % mieste, 32 % kaime), tai yra 16484 namų ūkiai. Tyrimo metu apklausti gyventojai, gyvenantys Utenos mieste ir rajone. Tyrimas yra reprezentatyvus, atliktas esant 95 % tikimybei ir 4,5 % paklaidai. Apklausa vykdyta elektronine forma.

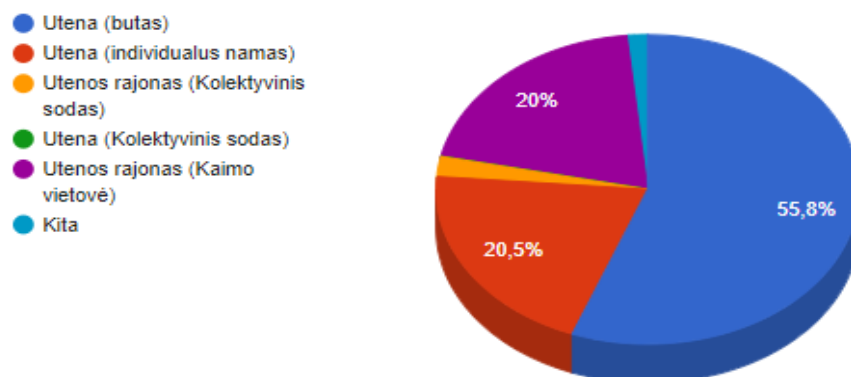
Tyrimo dalyvavusių respondentų socialinė demografinė charakteristika.

Respondentų amžius (1 pav.). Didžioji dalis, 45%, respondentų priklausė grupei 31-50 m., kita amžiaus grupė 18-30 m. sudarė 34%, 19 % sudarė 51-65 m., o daugiau nei 65 m. amžiaus apklaustųjų buvo 2 %.

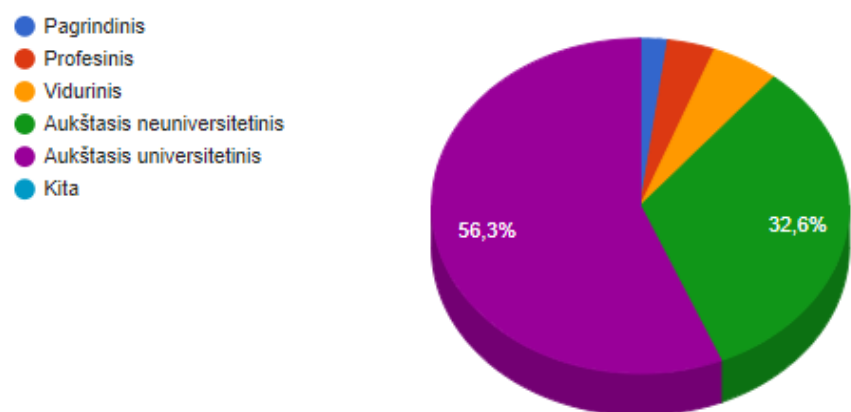
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Respondentų gyvenamoji vieta (2 pav.). 76 % respondentų gyvena mieste (56 % butuose ir 20 % individualiuose namuose) ir 24 % kaime. Galime teigti, kad tiek mieste ir kaime gyvenančių respondentų nuomonės atskleistos gana objektyviai, nes statistikos departamento duomenimis, Utenos rajono gyventojų pasiskirstymas 2019 m. buvo toks: 68 % mieste ir 32 % kaime.

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Respondentų išsilavinimas (3 pav.). Išsilavinimas bei užimama socialinė padėtis yra svarbus veiksnys nulemiantis aplinkosauginį atsakingumą ir suvokimą. Didžioji dalis respondentų (56 %) turi aukštąjį universitetinį, 5 % - vidurinį, neuniversitetinį išsilavinimą turi 33 % respondentų, 4 % - profesinį ir 2 % - pagrindinį išsilavinimą (3 pav.).

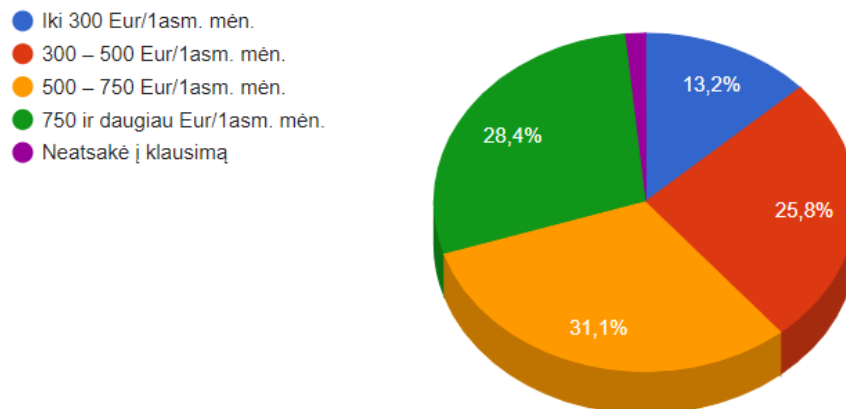
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Respondentų socialinė padėtis (4 pav.). Pagal užimtumą respondentai pasiskirstę: 76 % - samdomi darbuotojai, 3 % - senjorai, 8 % - studentas/moksleivis, niekur nedirbantis – 8 %, bei kita dalis respondentų, kaip verslininkai, dirbantys studentai, ūkininkai sudarė - 5%.

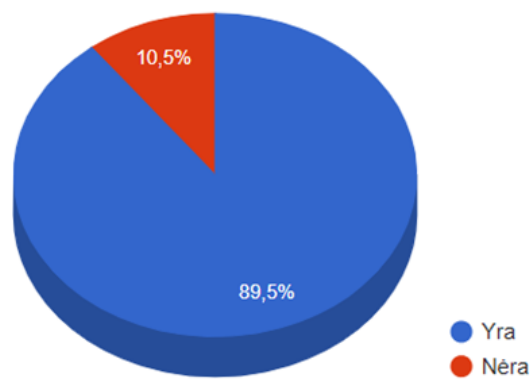
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę padėtį

Šeimos vidutinės mėnesinės pajamos (5 pav.) Analizuojant respondentų vidutines mėnesines pajamas pastebima, kad 31% vidutinės šeimos pajamos 1 asmeniui per mėnesį yra 500 – 750 eurų, 26 % - 300-500 eurų, 28 % - 750 ir daugiau eurų, 13 % - iki 300 eurų, 2 % respondentų nenurodė pajamų.

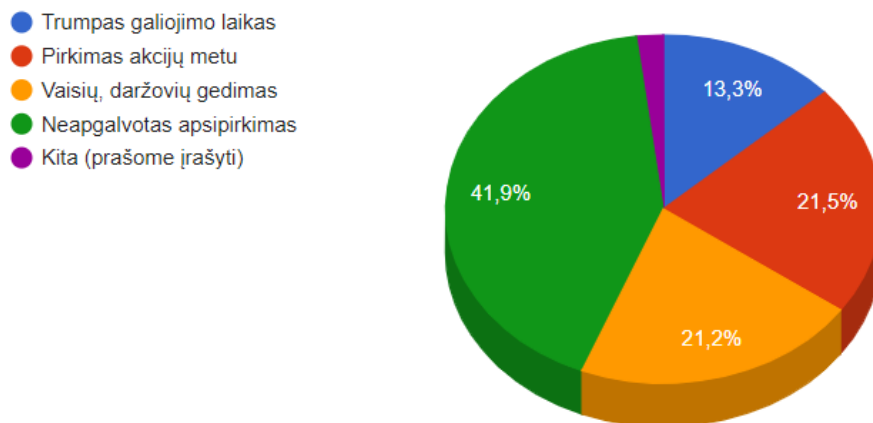
5 pav. Respondentų šeimos vidutinės mėnesinės pajamos

Respondentų požiūris į maisto švaistymą (6 pav.) Didžioji dalis (90 %) apklaustųjų mano, kad maisto švaistymo problema egzistuoja ir tik 10 % mano priešingai.

6 pav. Respondentų požiūris į maisto švaistymą

Respondentų klausiant „Dėl kokios priežasties, Jūsų nuomone, dažniausiai yra išmetamas maistas? (7 pav.) didžioji dalis (42 %) apklaustųjų mano, kad maisto švaistymo problema egzistuoja dėl neapgalvoto apsipirkimo, 22 % apklaustųjų mano, kad šią problemą lemia pirkimas akcijų metu, 21 % - vaisių ir daržovių gedimas, 13 % - trumpas galiojimo laikas. 2 % apklaustųjų mano, kad maisto švaistymą lemia per dideli maisto gaminių kiekiai bei įsigytos produkcijos netinkama kokybė.

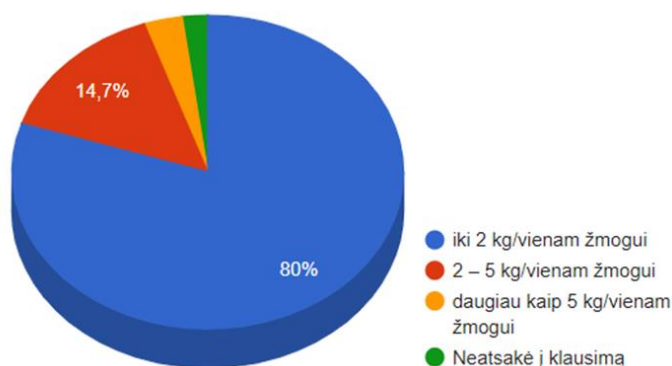
7 pav. Maisto švaistymo priežastys

Respondentų klausiant „Kaip manote, kokios priemonės leistų sumažinti maisto švaistymo problemą?“ (8 pav.) 43 % apklaustųjų mano, kad visuomenės sąmoningumo didinimas, 33 % - tinkamos maisto atliekų tvarkymo sistemos buvimas, 23 % - visuomenės švietimas leistų sumažinti maisto atliekų švaistymo problemos apimtį. 1 % apklaustųjų nuomonės šiuo klausimu neturi. Analizuojant gautus rezultatus, galima padaryti išvadą, kad trečdaliui apklaustųjų maisto švaistymo problema ir maisto atliekų tvarkymo problema yra tapatu.

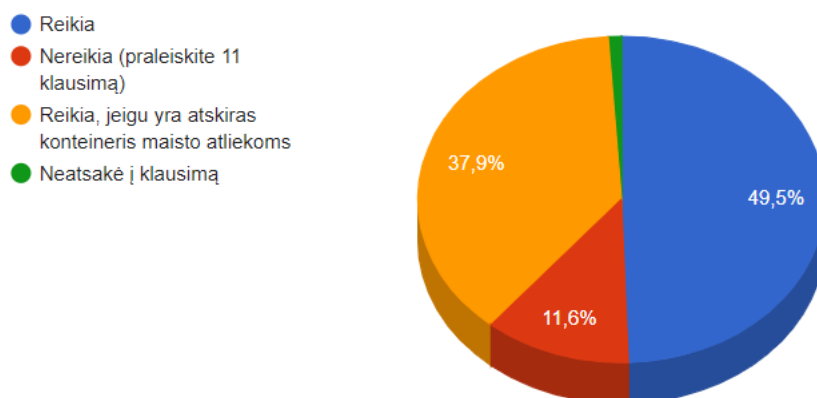
8 pav. Maisto švaistymo problemos mažinimo prevencinės priemonės

Respondentų klausiant „Kiek Jūsų buityje susidaro maisto atliekų per savaitę?“ (9 pav.) galima teigti, kad dažniausiai namų ūkiuose sugeneruojama iki 2 kg vienam žmogui per savaitę – taip nurodė 80 % apklaustųjų. 15 % apklaustųjų nurodė, kad jų namuose susidaro 2- 5 kg maisto atliekų vienam žmogui per savaitę, o 3 % - daugiau nei 5 kg vienam žmogui per savaitę. 2 % apklaustųjų nuomonės šiuo klausimu neturi.

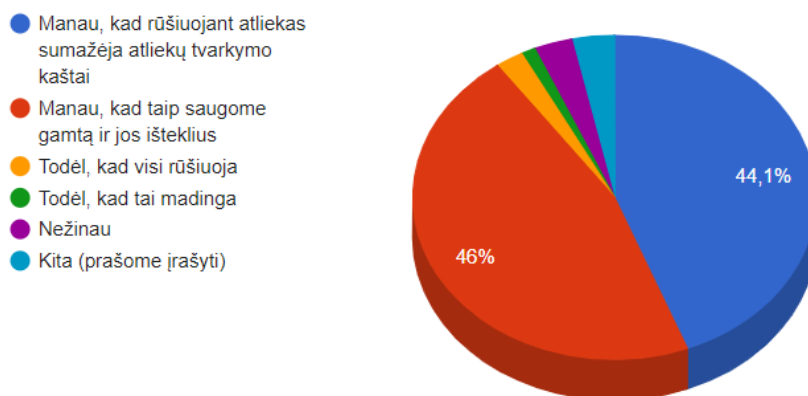
9 pav. Susidarantys maisto atliekų kiekiai

Respondentų klausiant „Gal galite pasakyti, ar reikia atskirti maisto atliekas iš bendro buitinių atliekų srauto?“ (10 pav.) 50 % apklaustųjų mano, kad maisto atliekas reikia atskirti iš bendro atliekų srauto, 38 % - atskirtų, jei būtų atskiras konteineris maisto atliekoms, 12 % - nereikia atskirti. Beveik 1 % apklaustųjų nuomonės šiuo klausimu neturi.

10 pav. Maisto atliekų atskyrimo iš bendro atliekų srauto poreikis

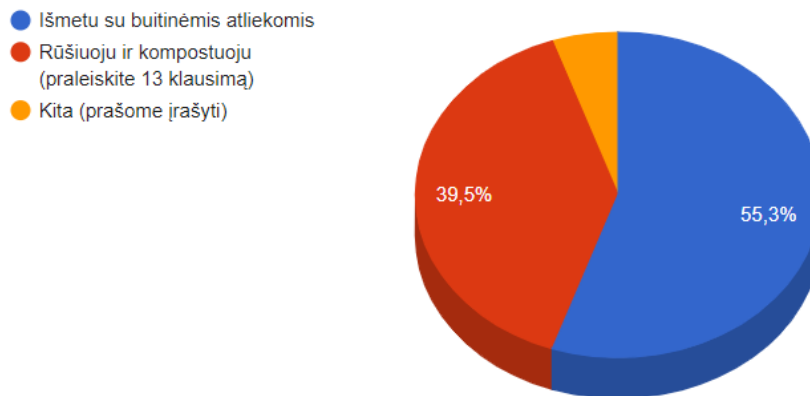
Pagal 10 pav. duomenis galima manyti, kad 88 % apklaustųjų linkę išskirti maisto atliekas iš bendro atliekų srauto. Maisto atliekų išskyrimą iš bendro atliekų srauto lemia šios pagrindinės priežastys (žr. 11 pav.): saugoma gamta ir jos ištekliai (46 % apklaustųjų teigia taip); mažinami atliekų tvarkymo kaštai (44% apklaustųjų teigia taip).

11 pav. Maisto atliekų atskyrimo iš bendro atliekų srauto motyvacija

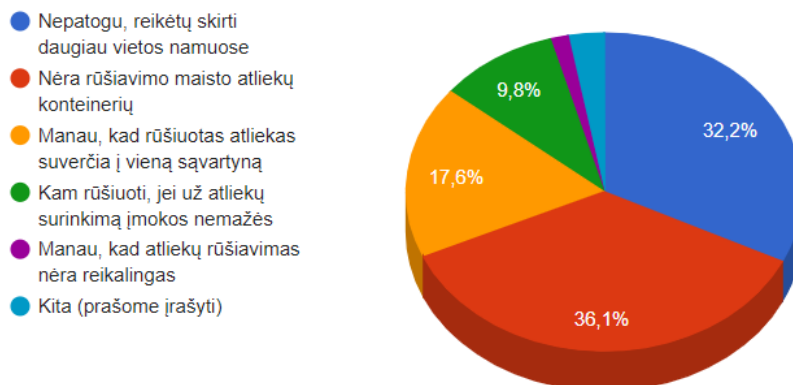
Atskirti maisto atliekas iš bendro atliekų srauto reikia, ne visi rūšiuoja – taip mano 2 % apklaustųjų, 1 % apklaustųjų rūšiuotų, nes tai madinga, o 3 % respondentų nežino, kodėl maisto atliekas reikia atskirti iš bendro atliekų srauto.

Nors 88 % apklaustųjų linkę išskirti maisto atliekas iš bendro atliekų srauto, gyvenime tik 40 % maisto atliekas rūšiuoja ir tvarko jas kompostuodami, o net 55 % apklaustųjų šias atliekas išmeta kartu su buitinėmis atliekomis, o 5 % apklaustųjų renka kitus maisto atliekų tvarkymo būdus – pvz. atiduoda gyvūnams (žr. 12 pav.).

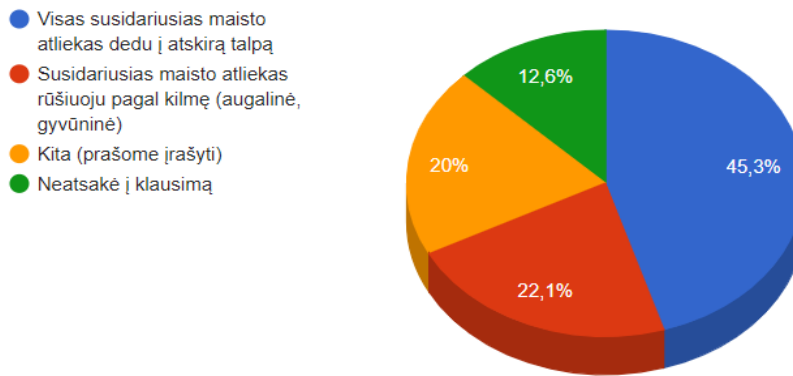
12 pav. Kaip tvarkomos buityje susidarančios maisto atliekos?

13 pav. įvardijamos maisto atliekų nerūšiavimo priežastys. Kaip pagrindinę priežastį, dėl ko žmonės nerūšiuoja maisto atliekų respondentai įvardina – maisto atliekų konteinerių nebuvimą (36 %). Kita reikšminga priežastis – nepatogu, nėra pakankamai vietos (32 %). Pagal apklausos duomenis, galima manyti, kad visuomenėje dar gaji nuomonė, jog rūšiuotos atliekos suverčiamos į vieną sąvartyną – 18 % apklaustųjų taip mano. 10 % apklaustųjų nerūšiuoja maisto atliekų, nes už atliekų surinkimą įmokos nemažės. 2 % apklaustųjų teigia, kad atliekų rūšiavimas yra nereikalingas.

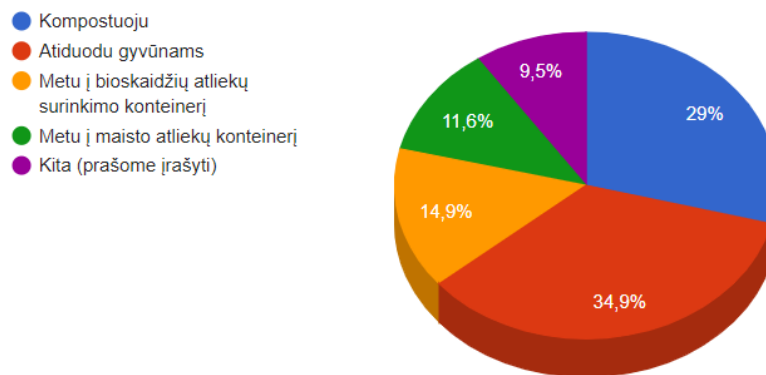
13 pav. Priežastys, lemiančios maisto atliekų nerūšiavimą

Respondentų klausiant „**Kaip rūšiuojate maisto atliekas?**“ galima teigti, kad 45 % apklaustųjų visas susidariusias maisto atliekas deda į atskirą talpą, 22 % rūšiuoja pagal kilmę. 13 % apklaustųjų neturi nuomonės kaip rūšiuojamos maisto atliekos. 20 % pasirinko atsakymą „kita“ ir nurodė pasirinktus maisto atliekų tvarkymo būdus : nerūšiuoju, atiduodu gyvūnams, kompostuoju (14 pav.).

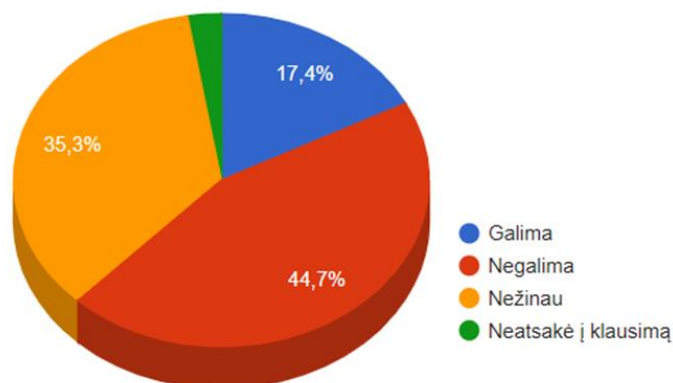
14 pav. Kaip rūšiuojamos maisto atliekos

35 % apklaustųjų atskirtas maisto atliekas atiduoda gyvūnams, 29 % kompostuoja, 15 % meta į bioskaidžių atliekų konteinerį, 12 % meta į maisto atliekų konteinerį, 10 % pasirinko atsakymą „kita“ ir nurodė, kad nerūšiuoja arba meta į bendrą atliekų konteinerį (15 pav.)

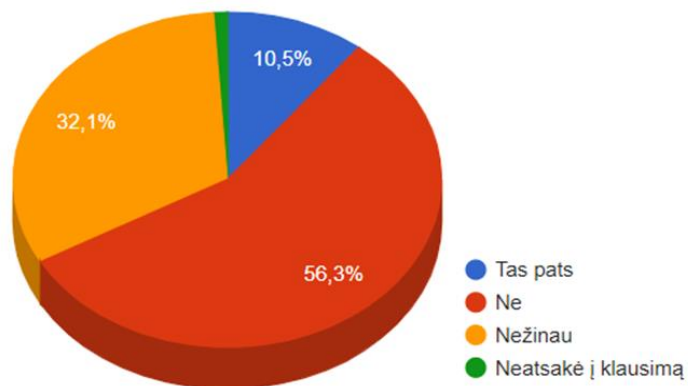

15 pav. Ką darote su atskirtomis maisto atliekomis?

Paanalizavus 15 pav. duomenis galima daryti prielaidą, kad 12 % apklaustųjų nežino skirtumo ar maisto atliekų, ar bioskaidžių atliekų konteineriai – žinių stoka. Šią prielaidą patvirtina gauti atsakymai į klausimus „**Kaip manote, ar visas susidarančias maisto atliekas galima mesti į bioskaidžių atliekų surinkimo konteinerį?**“ (16 pav.). (35 % respondentų atsakė „nežinau“) ir „**Kaip manote, ar sąvokos bioskaidžios atliekos ir maisto atliekos yra tas pats**“ (17 pav.) (32 % respondentų atsakė „nežinau“, nors daugiau nei pusė (56 % respondentų atsakė „ne“).

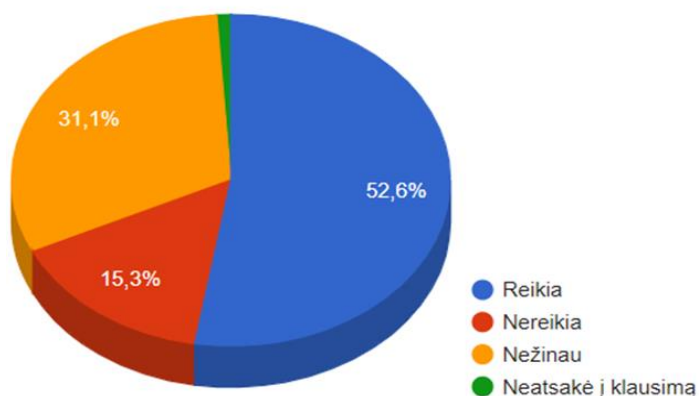

16 pav. Ar visas susidarančias maisto atliekas galima mesti į bioskaidžių atliekų surinkimo konteinerį?

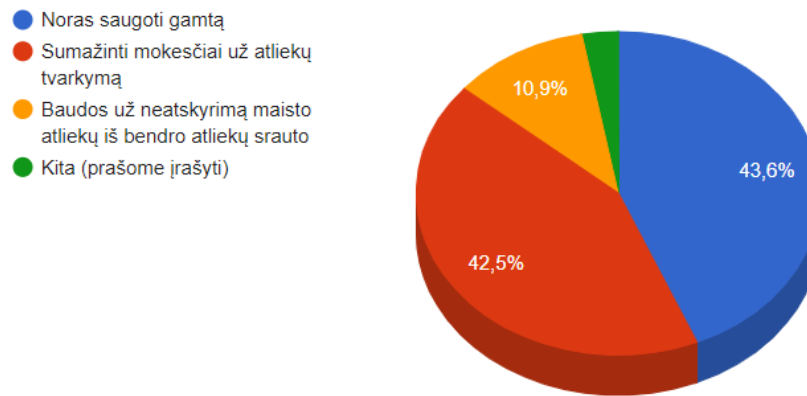
17 pav. Kaip manote, ar sąvokos bioskaidžios atliekos ir maisto atliekos yra tas pats?

53 % respondentų maisto atliekų sraute yra linkę išsiskirti žaliąsias bei gyvūninės kilmės atliekas, 31 % abejoja ar reikia atskirti, o 15 % mano, kad nereikia atskirti atliekų pagal kilmę (18 pav.).

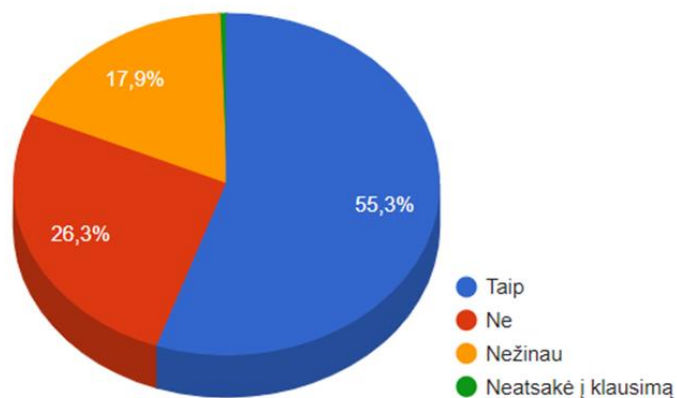
18 pav. Kaip manote, ar reikia maisto atliekų sraute išskirti žaliąsias atliekas ir gyvūninės kilmės bioskaidžias atliekas?

Nors tvarkant namų ūkiuose susidarančias maisto atliekas kyla respondentams klausimų dėl atskyrimo, tvarkymo būdo, tačiau tik 85 % mano, kad atskirtos maisto atliekos turi būti pašalintos iš pakuotės.

19 pav. Ar papildomų priemonių gavimas neatlygintinai paskatintų Jus pradėti rūšiuoti maisto atliekas?

Respondentų klausiant „**Kokios priežastys jus paskatintų atskirti maisto atliekas iš bendro buitinių atliekų srauto?**“ (19 pav.) pagrindinėmis paskatomis buvo įvardintas noras saugoti gamtą (44 %) ir sumažinti mokesčiai už atliekų tvarkymą (43 %). 11 % respondentų atskirtų maisto atliekas iš bendro atliekų srauto jei grėstų baudos už neatskyrimą maisto atliekų iš bendro atliekų srauto, o 3 % respondentų – jei būtų patogios tvarkymo sistemos.

20. pav. Ar papildomų priemonių (pvz. kibirėlis maisto atliekoms) gavimas neatlygintinai paskatintų Jus pradėti rūšiuoti maisto atliekas?

Daugiau nei pusę apklaustųjų (55 %) motyvuotų atskirti maisto atliekas iš bendro atliekų srauto papildomos priemonės gavimas neatlygintinai, o beveik trečdaliui (26 %) šios priemonės įtakos neturėtų. 18 % nežino ar papildomų priemonių (pvz. kibirėlis maisto atliekoms) gavimas neatlygintinai paskatintų pradėti rūšiuoti maisto atliekas (20 pav.).

Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal skirtingas amžiaus grupes rezultatai pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė

Amžiaus grupė	Išmeta maisto atliekas kartu su buitinėmis, %	Rūšiuoja, kompostuoja, %	Kita, %
18 - 30 metų	67	33	-
31 - 50 metų	51	42	7
51-65 metų	42	50	8
> 65 metų	60	40	-

Analizuojant Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal skirtingas amžiaus grupes rezultatus, galima pastebėti, kad 18 - 30 (67 %), 31 - 50 (51 %), > 65 metų (60 %) amžiaus grupių respondentų didžioji dalis susidariusias maisto atliekas šalina kartu su buitinėmis atliekomis. Tuo tarpu 51 - 65 metų amžiaus grupės respondentų didesnė dalis (50 %) likusi rinktis maisto atliekų kompostavimą. Tokį maisto atliekų tvarkymą lemia žinių ir patogios tvarkymo sistemos stoka.

Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal gyvenamąją vietą rezultatai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė

Gyvenamoji vieta	Išmeta maisto atliekas kartu su buitinėmis, %	Rūšiuoja, kompostuoja, %
Individualus namas Utenos mieste	49	51
Butas Utenos mieste	74	26
Utenos rajonas	27	73

Vertinant Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal gyvenamąją vietą, galima pastebėti, kad miestiečiai, gyvenantys butuose net 74 % išmeta susidariusias maisto atliekas kartu su buitinėmis, o Utenos rajono gyventojai priešingai - net 73 % rūšiuoja, kompostuoja susidariusias maisto atliekas. Tuo tarpu miestiečiai, gyvenantys individualiuose namuose pasiskirsto beveik vienodai - 49 % išmeta susidariusias maisto atliekas kartu su buitinėmis, 51 % rūšiuoja, kompostuoja. Visgi, lyginant miesto gyventojus, galima pastebėti, kad didesnė dalis gyvenančių individualiuose namuose susidariusias maisto atliekas linkę rūšiuoti.

Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal gyvenamąją vietą rezultatai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė

Vidutinės pajamos tenkančios 1 šeimos nariui	Išmeta maisto atliekas kartu su buitinėmis, %	Rūšiuoja, kompostuoja, %
iki 300 eur	52	36
300 - 500 eur	53	35
500-750 eur	54	42
> 750 eur	61	39

Analizuojant Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal pajamas tenkančias vienam šeimos nariui, pastebima, kad kuo didesnės pajamos tenka vienam šeimos nariui, tuo didesnė dalis respondentų linkę susidariusias maisto atliekas išmesti kartu su buitinėmis atliekomis.

Išvados

1. Atliekant tyrimą apklausa buvo vykdoma Utenos mieste ir Utenos rajono kaimuose, apklausta 510 respondentų. Tyrimas yra reprezentatyvus, atliktas esant 95 % tikimybei ir 4,5 % paklaidai.
2. Gyventojų žinios yra paviršutiniškos, nes 35% respondentų nežino, kad ne visas maisto atliekas galima mesti į bioskaidžių atliekų surinkimo konteinerį ir 32 % nežino ar sąvokos bioskaidžios atliekos ir maisto atliekos yra tas pats. Prasta rūšiavimo kokybė mažina atliekų perdirbimo galimybes.
3. Net 15 % respondentų nežino, kad maisto atliekos turi būti pašalinamos iš pakuotės. Vadinasi, jie nuolat užteršia konteinerius pakuotėmis ir tokios atliekos netinka kompostavimui.
4. Didžioji dalis respondentų, analizuojant pagal amžiaus grupes, susidariusias maisto atliekas šalina kartu su buitinėmis atliekomis. Tuo tarpu 51 - 65 metų amžiaus grupės respondentų didesnė dalis (50 %) likusi rinktis maisto atliekų kompostavimą.
5. Vertinant Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal gyvenamąją vietą, pastebėta, kad miestiečiai, gyvenantys butuose 74 % išmeta susidariusias maisto atliekas kartu su buitinėmis, o Utenos rajono gyventojai priešingai - net 73 % rūšiuoja, kompostuoja susidariusias maisto atliekas.
6. Analizuojant Utenos miesto gyventojų požiūrio į maistinių atliekų rūšiavimą pagal pajamas tenkančias vienam šeimos nariui, pastebėta, kad kuo didesnės pajamos tenka vienam šeimos nariui, tuo didesnė dalis respondentų linkę susidariusias maisto atliekas išmesti kartu su buitinėmis atliekomis.